

Panu: --- --- **Oululainen Kallio**

Istuttiin Oulu-seuran kokouksessa, joka oli kutsuttu koolle Oulun lyseoon, tarkemmin sanottuna sen opettajainhuoneeseen. Korkean, juhlallisen ja — tekee mieli sanoa — klassista opettajahuonetyyppiä edustavan huoneen ikkunat antavat Franzénin puiston puolelle. Ikkunasyvennyksistä voi laskea puiston puoleisen seinän vahvuuden. Paksu on muuri, mutta niinpä sillä on ikkääkin melkein 140 vuotta. Lyseon vanha osa valmistui 1831, ja siihen muutti silloin asumaan huutolaisena yhdeksän vuotta elelyt Oulun triviaalikoulu ynnä sen rehtori Simon Wilhelm Appelgren.

Nyt oli vuosi 1968. Oulu-seura eli Kotiseutuseura Oulu oli valinnut uuden puheenjohtajansa, ja ”arpa oli langennut” saman lyseotalon historian opettajalle, lehtori Matti Rossille. Oli esitelmän vuoro. Se on Oulu-seuran vuosikokouksissa aina hyvä, täyttää asiaa ja tavallisesti vielä hauska, samoin kuin ovat olleet huippuluokkaa seuran Oulun

päivän juhliin järjestämät esitelmät. Nyt oli vuosikokouksesieltä pöytäkirjasta kirjastonjohtaja Sirkka Sassall Ainolasta elikkä Pakolan saarelta. Hän kertoi läsnäolijoille, joita olisi mahtunut olemaan enemmänkin, mutta hyvä näinkin, oululaisesta runoilijasta Kalliosta, jonka oikea nimi oli Samuli Kustaa Bergh. Sirkka Sassali siis kertoi Samuli Kustaan elämäntarinoista. Kova kohtalo, täytyy sanoa. Tämä loistavasti akateemisen uransa aloittanut oululaisnuorukainen, Johan Wilhelm Snellmanin ja Klaus Juhana Kemellin luokkatoveri Oulun triviaalikoulusta, suoritti Turussa tuomarin-tutkinnon. Hänestä ei kuitenkaan tullut kuuluisaa virkamiestä, ei poliitikkoa eikä yhteiskunnallista toimimiestä, vaan hiljainen taustalla pysytellyt runoilija, nimimerkki Kallio, jonka muutamiin runoihin ilmeisesti vain harvat tulivat kiinnittäneeksi huomiota. Bergh sairasti lapsuudestaan lähtien sil-

mäsairautta, joka hyvinkin pian teki mahdottomaksi työkentelyn virkauralla ja opintoja vastaavissa tehtävissä. Hoidosta huolimatta sairaus pahenemistaan paheni, niin että runoilijamme lopulta oli täysin sokea.

Sekä näkeväneä että vielä sokeanakin Samuli Kustaa runoilijaksi. Hän oli synnynnäinen lahjakkuus, vaikka maisteri Sassali totesikin, että hän yleensä tarvitsi innoittajakseen jonkun toisen runoilijan valmiin työn, milloin itsensä Goethen, milloin jonkun muun. Mutta sitten lähtikin suomalaisrunoilija enemmän tai vähemmän omille teilleen, ja niin merkillisesti on käynyt, että melkein tuntemattoman Kallion muutamat runot ovat jääneet elämään ja ovat meillä tämän päivän ihmisille tuttuja ja rakkaita. Ne on melkein kaikki sävelletty, ja te tunnette ne: Soijin, Sirkka (Laulo Sirkka lystyksensä), Huolissaan runoileva (Pois meni merehen päivä) ja Oma maa (Vallan autuas se). Kun maisteri Sassali oli päättänyt esitelmänsä, saapui kokouksella Pohjan Laulun komea kvartetti, ja niin kajahtivat ilmoille Järnefeltin sävelet ja Kallion aito-oulutaiset sanat.

Tunnelma oli hienon hieno. Jouko Mäkelä esitti sekä esitelmöitsijälle että laulajille lämpimät kiitokset, ja hyvin esittikin. Minusta tuntui, että Mäkelän maisterin ääni ihan liikutuksesta värisi.

Tuli mieleen, että Kallio ei varmasti ollut ensimmäistä kertaa siinä huoneessa. Siinä huoneessa nimittäin asui 1831 alkaen triviaalikoulun rehtori Simon Wilhelm Appelgren. Appelgren oli paitsi koulunrehtori myös Oulun Wiikko-Sanomien toimittaja (nykyisin sanottaisiin, että päätoimittaja), joten on selvää, että OWS:ää toimitettiin tässäkin ja nimenomaan tässä huoneessa. Bergh-Kallio oli OWS:n avustaja. Tietenkin he, avustajat, tulivat Appelgrenin luo puhumaan suomalaisesta heräävästä kulttuuriharrastuksesta, kansanrunouden keräämisestä, suomen kielestä ja sen mahdollisuuksista ja tehtävistä. Sinne tulivat Gustaf Toppelius, jonka kodissa samoin pidettiin tapana kokoontua, sinne tulivat Kemellit ja Nymanit, sinne Elias Lönnrot sekä oululaisena että kajaanilaisena ja johan olisi kumma, jos ei sinne tullut myös Sara Wacklin, sillä olihan Wacklinin mamsellilla saman 30-lu-

vun alussa tyttökoulunsa saman aukeaksi jätetyn palokorttelin toisella sivustalla silloisessa Franzénin (aikaisemmin Berghin) talossa. Tietenkin Appelgrenilla otettiin silloin tällöin joku totikin ja varmaan joskus laulettiinkin, kunhan ei myös ”Laulo Sirkka lystyksensä/huviksensa hyräel...”

Merkillinen talo tuo Franzénin talo, jonka ensimmäinen kerros on peräisin edellisen tontinomistajan kauppias Samuel Wilhelm Berghin ajoilta eli 1800-luvun alkupuolelta (ellei 1700-luvun lopulta). Sillä paikalla olleessa talossa syntyi Samuli Kustaa Bergh eli Kallio. Ja, uskokaa pois, sen talon päälle on rakennettu Franzénin talo, joka nytkin on nähtävissämme. Runoilija Kalliolla ei ole mitään muistomerkkiä Oulussa. On paikallaan ryhtyä toimiin muistolaatan kiinnittämiseksi Franzénin talon Kajaaninkadun puoleisen oven kivipieleen. Jo aikaisemmin on esitetty, että saman oven toiselle puolelle kiinnitettäisiin Sara Wacklinin muistokilpi: Tässä toimi Sara-mamsellin tyttökoulu ... Sulkeudun suosioon, kaiken uhallakin.